# Dodatek tygodniowy

## przy Gazecie Lwowskiej.

Nro. 61. Dnia 17. Grudnia 1853.

## Nowe władze i ich zakres działania,

Według nowego statutu organizacyjnego.

(Ciąg dalszy. Obacz Nr. 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 56 i 57 Dodat. tyg.).

### VI.

### B) Szczegółowy zakres działania ze względu na polityczną administracyę.

#### 1. W sprawach wojskowych.

*a)* Naczelna dyrekcya konskrypcyi i rekrutacyi w obwodzie (komitacie);

*b)* czynny udział i rozporządzanie w sprawach dawania podwód, zaopatrywania i kwaterunku wojska;

*c)* dyrekcya losowania i odstawiania do armii;

*d)* decyzya względem tymczasowego uwolnienia od służby wojskowej i względem asenterunków *ex officio*;

*e)* pertraktacya z przynależnemi władzami wojskowemi względem uwolnienia żołnierza w drodze koncertacyi albo łaski;

*f)* czynności urzędowe względem subarendowania sprawuje władza obwodowa (komitatowa), albo z jej polecenia niższe urzęda polityczne.

*g)* W przypadkach wspólnych pertraktacyi między władzami wojskowemi i cywilnemi interweniuje przełożony obwodu (komitatu) albo osobiście, albo przez podrzędnego do tej czynności delegowanego urzędnika.

#### 2. W sprawach kultury krajowej i budownictwa.

*a)* Udzielanie konsensu budowniczego (jak dalece podobne pozwolenie niejest zastrzeżone wyższej władzy) dla budowy gościńców, mostów i kanałów; do zawodnienia i spuszczania stawów; do regulacyi rzek i budowli ku ochronie brzegów; do zakładania młynów, fabryk i innych dzieł przemysłowych na wodzie i w ogóle do wszelkich budowli, w których idzie o użycie siły wodnej albo o uwzględnienie inundacyjnych lub innych publicznych interesów.

W wypadkach, gdzie ze względu na podobne budowle lub już wystawione budynki tego rodzaju zachodzą zażalenia lub skargi, należy decyzya w pierwszej instancyi do władzy obwodowej (komitatowej), jak dalece przedmiot nienależy do zakresu sądownictwa.

*b)* Nadzór nad stanem publicznych gościńców, mostów i dróg w obwodzie. Czuwanie nad ich restaurowaniem, utrzymywaniem i nad uchylaniem spostrzeżonych uszkodzeń.

Ustanowiono zasadę, że do zakładania gościńców, sięgających po za obręb urzędowego okręgu, potrzebne jest przyzwolenie władzy obwodowej (komitatowej). Ale jeżeli idzie o zakładanie takich gościńców, przy których nastąpić ma przymusowe wywłaszczenie, albo które się rozciągają przez kilka obwodów (komitatów), albo wiodą na granicę państwa, albo przy których w ogóle zachodzą względy wojskowe; — w takich razach ma władza obwodowa, nim przystąpi do dalszych pertraktacyi, o podobnych budowlach gościńców zdawać sprawę do przełożonej władzy politycznej i działać według otrzymanych od niej instrukcyi.

*c)* Administracyjne czynności urzędowe przy budowlach, które wykonane być mają w obwodzie (komitacie) na koszta skarbu państwa, albo przez nałożenie podatku na cały obwód (komitat) albo na dwie lub więcej gmin lub okręgów.

*d)* Ze względu na budowy kościołów, plebanii i szkół i zakładanie cmentarzów i t.p. ma władza obwodowa (komitatowa) porozumiewać się stosownie do przepisów z władzami duchownemi, rozpisywać projekta budowli, rozporządzać budowanie jak dalece to wchodzi w jej zakres, lub zasięgać ku temu potrzebnego wyższego przyzwolenia i mieć nadzór nad należytem wykonaniem przyzwolonej budowli.

*e)* Decyzya w pierwszej instancyi względem zastosowania istniejących ustaw konkurencyjnych do każdej budowy tego rodzaju, jak dalece niejest wyrzeczony obowiązek przyczynienia się ze skarbu publicznego lub z innego funduszu zostającego pod administracyą lub nadzorem namiestnictwa. Według tych samych zasad należy postępować także przy pertraktacyach konkursowych względem urządzenia i innych potrzeb dla szkół, kościołów, cmentarzów i t. p.

*f)* Nałożenie kosztów na pojedyncze gminy w obrębie obwodu (komitatu) za gościńce, budowle wodne lub inne publiczne zakłady i przedsiębierstwa, jeżeli uskutecznione być mają w całości albo częściowo w drodze konkurencyi.

*g)* Staranie, azeby wewnętrzne urządzenie gmin bezpośrednio, lub pośrednio przez urzęda okręgowe (stolnicze) podległych władzy obwodowej, tudzież stosunki gmin między sobą uporządkowane były stosownie do ustaw, i w ogóle wywiera władza obwodowa na ich sprawy wpływ odpowiedny ustawom i przepisom.

*h)* Decyzya w pierwszej instancyi w sporach o granice między gminami podrzędnemi władzy obwodowej (komitatowej) lub urzędom okręgowym (stolniczym).

#### 3. W sprawach przemysłu i handlu.

*a)* Nadawanie upoważnień do kawiarni, hut, potażarni, cegielni, palenia wapna i gipsu, kopalni torfu, tudziez do targów tygodniowych.

*b)* Opuszczanie lat terminowania u rzemieślników i innych formalności do osiągnienia majsterstwa, tudzież wypracowania sztuki mistrzowskiej.

*c)* Przepisane współdziałanie w koncesyach przysłużających władzom montanistycznym.

*d)* Udzielanie paszportów dla domokrążstwa.

4. Władzy obwodowej (komitatowej) przysłuża oprócz tego w pierwszej instancyi:

*a)* Przyzwalanie dobroczynnych składek w obwodzie (komitacie);

*b)* decyzya w sprawach podziału gruntów, jak dalece do tego potrzebne jest pozwolenie władzy politycznej, w miarę istniejących przepisów;

*c)* wykorczowanie lasu;

*d)* decyzya w wypadkach przyzwolonej przez wyższe instancye expropryacyi, mianowicie w wynikających ze względu na przedmiot lub objętość sporach lub wątpliwościach, w miarę istniejących ogólnych lub osobnych ustaw.

*e)* regulowanie pływania i spławiania na wodach publicznych,

*f)* udzielanie dyspensy od zapowiedzi w owych krajach koronnych i w owych wypadkach w których władza obwodowa (komitatowa) według §§. 85 i 86 powszechnego kodexu do tego jest powołana;

*g)* udzielanie konsensu dla małżeństw izraelitów (§. 124 powsz. kod. cyw.) w owych krajach koronnych, gdzie podobne konsensa prawnie są przepisane;

*h)* przyzwalanie paszportów broni i kart myśliwskich jak dalece są przepisane.

### C) Zakres działania w sprawach sądownictwa.

Wpływ władzy obwodowej (komitatowej) na sądownictwo, w którem jej nieprzysłuża niezawisły zakres działania, ogranicza się zazwyczaj na to, ażeby w przynależnem rozpoznawaniu i nadzorowaniu czynności urzędów okręgowych, (stolniczych) zwracała uwagę także:

*a)* na stan prowadzenia ksiąg gruntowych;

*b)* na stan spraw sierocińskich, szczególnie na administracyę majątku;

*c)* na stan pertraktacyi puścizny;

*d)* na stan aresztów i

*e)* na stan aresztowanych. Poczynione w tym względzie spostrzeżenia ma władza obwodowa (komitatowa) albo w interesie publicznym, jak dalece to wchodzi w jej zakres, wziąć za pod-

stawę swojej własnej czynności urzędowej, albo podawać przynależnym władzom sądowym lub wyższym władzom administracyjnym do wiadomości i dalszego rozrządzenia.

## D) Zakres działania w sprawach podatkowych, kasowych i rachunkowych.

Na sprawy stałego opodatkowania ma władza obwodowa (komitatów) wywierać wpływ częścią nadzorujący, częścią wykonawczy.

W pierwszym względzie obowiązaną jest w sprawach stałego opodatkowania mieć ścisły nadzór nad urzędami okręgowemi (stolniczemi) i nad bezpośrednio im podległemi władzami miejskiemi (magistratami) w wykonywaniu ich obowiązków. Ten nadzór rozciąga się także na gminy, jak dalece mają prawem przepisany udział w sprawach stałego podatkowania.

Ten nadzór odbywa się w drodze pisemnej korespondencyi, przez umyślnie dla tego przedsiębrane podróże po obwodzie, równie jak i przy sposobności innych podróży urzędowych, w których przynależni urzędnicy zbierają informacye i wiadomości o stosunkach podatkowych w obwodzie (komitacie), o przyczynach restancyi, o zażaleniach względem nie równego podziału podatków i o postępowaniu i czynności urzędników okręgowych i innych organów zajmujących się sprawami podatkowemi. Zebrane tym sposobem spostrzeżenia służą ku dalszym czynnościom urzędowym.

Jako urząd wykonawczy ma władza obwodowa (komitatowa) jeszcze następujące obowiązki:

*a)* Wymiar należytości ze względu na podatek od czynszu domowego i klasyczny podatek domowy; tudzież podatek zarobkowy i dochodowy na podstawie przedłożonych przez niższe urzęda polityczne operatów i projektów, równie jak i przekładanie propozycyi czyli całe miejsce, albo które jego części podlegać mają podatkowi od czynszu domowego;

*b)* rozporządzanie i nadzorowanie prawnych środków do przymusowego poboru istniejących w obwodzie restancyi podatków i innych należytości, w miarę regulaminów egzekucyi podatków;

*c)* trzymanie w ewidencyi katastrów podatku domowego, zarobkowego i dochodowego i udział w przeprowadzeniu i peryodycznej rewizyi katastru podatku gruntowego;

*d)* konkomitowanie i przedkładanie podań i rekursów o opuszczenie, przydłużenie terminu lub zniżenie podatku do krajowej władzy podatkowej, i polecanie lub przedsiębranie rozpoznań dla kontroli szkód elementarnych, dla których się strona domaga opuszczenia podatku.

## V. Władze policyjne.

Przestrzeganie policyi miejskiej i miejscowej, jak dalece ta ostatnia należy do zakresu działania gmin, należy do władz politycznych.

W większych miastach i innych miejscach, gdzie sprawy policyjne są liczniejsze, lub gdzie tego wymagają szczególne stosunki, zaprowadzono osobne władze policyjne.

Władze policyjne dzielą się na Dyrekcye policyi i na Komisaryaty policyi.

Na czele Dyrekcyi policyi stoi dyrektor policyi, który pod swoją odpowiedzialnością zawiadywać ma policyjnemi sprawami swego obwodu i zostaje pod bezpośredniem zwierzchnictwem Namiestnika. Jemu przydzieleni są w miarę potrzeby: wice-dyrektor jako zastępca, radźcy policyjni, nad-komisarze policyi, komisarze policyi i konceptowi adjunkci, tudzież inni potrzebni urzędnicy i słudzy.

Dla popierania i sprawowania służby wykonawczej dodana jest dyrekcyi policyi siła zbrojna, mianowicie wojskowa straż policyjna, częścią piesza, częścią konna.

Dla łatwiejszego i ściślejszego przestrzegania policyi podzielone są obwody dyrekcyi policyi w miarę ludności i osobnych stosunków miejscowych na okręgi w których zaprowadzone są osobne komisaryaty policyi okręgowej. Na ich czele jest nad-komisarz policyi albo komisarz policyi jako dyrygujący urzędnik, któremu dodana jest potrzebna liczba urzędników i sług i przynależna straż policyjna.

Powołaniem władz policyjnych jest w ogóle:

1. utrzymywać publiczne bezpieczeństwo i wewnętrzny spokój;
2. mieć staranie o bezpieczeństwo osób i majątków;
3. czuwać nad utrzymaniem publicznego porządku.

Ich czynność urzędowa jest w tym względzie:

*a)* czuwająca, zapobiegająca i uchylająca (policya administracyjna)

*b)* przy rzeczywiście zachodzących nadwerężeniach prawa i uszkodzeniach należy do nich wyśledzanie i jak dalece im samym nieprzysłuża prawo karania, odstawianie przestępcy do przynależnej władzy karnej (policya sądowa).

Na żądanie władz policyjnych mają władze polityczne i przełożeni gmin niezwłocznie udzielać potrzebnych informacyi.

Władza policyjna ma nadzór nad administracyą policyi miejscowej, nawet i tam, gdzie policya należy do gminy. Jej obowiązkiem jest mieć baczne oko na wady i uchybienia tych organów, i uchylać je w przyjaźnem porozumieniu z niemi, szczególnie zaś przy pożarach, powodziach i t. p. czynnie wspierać urzęda gminne i jak dalece to się da uczynić, porozumiewać się z niemi już poprzednio względem przedsiębrać się mających środków.

Jeżeliby gmina nieuczyniła zadość żądaniom władzy policyjnej, wtedy ma ona natychmiast sama użyć naglących środków, jak dalece ze względu na publiczny interes są potrzebne i donieść o tem przełożonej władzy.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

## Wydatek z gorzelni i browarów w Galicyi, w Krakowskiem i na Bukowinie w miesiącu paździer. 1853 w porównaniu z tym samym miesiącem w przeszłym roku.

(Obacz Nr. 2, 7, 10, 20, 25, 36, 40, 50, 54 i 57. Dod. tygod.)

**Wódka**

| Nr. | Okręgi kameralne | Licz. gorz. w paździer. 1853 | Ilość wiader zacieru w paździer. 1853 | Licz. gorz. w paździer. 1852 | Ilość wiader zacieru w paździer. 1852 | Zestawienie w paździer. 1853: Zajętych gorzelni więc. | Zajętych gorzelni mniej | Wydanych wiader zacieru więcej | Wydanych wiader zacieru mniej |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Bochnia | 2 | $3577^{20}/_{40}$ | 7 | $9799^{20}/..$ | — | 5 | — | 6222 |
| 2 | Brody | 15 | 37682 | 38 | $86049^{20}/..$ | — | 23 | — | $48367^{20}/..$ |
| 3 | Brzeżany | 16 | 32490 | 30 | 55316 | — | 14 | — | 22826 |
| 4 | Czerniowce | 62 | 94076 | 72 | 86979 | — | 10 | 7097 | — |
| 5 | Jasło | 1 | 234 | 3 | 1606 | — | 2 | — | 1372 |
| 6 | Kołomyja | 77 | $25358^{40}/..$ | 99 | $25878^{20}/..$ | — | 22 | — | 520 |
| 7 | Kraków | 4 | 2382 | 10 | 5486 | — | 6 | — | 3104 |
| 8 | Lwów | 2 | 6076 | 4 | 11567 | — | 2 | — | 5491 |
| 9 | Nowy Sącz | 8 | 2816 | 12 | $5741^{20}/..$ | — | 4 | — | $2925^{20}/..$ |
| 10 | Przemyśl | 7 | $10869^{20}/..$ | 15 | 24300 | — | 8 | — | $13430^{20}/..$ |
| 11 | Rzeszów | 3 | 380 | 9 | 6756 | — | 6 | — | 6376 |
| 12 | Sambor | 9 | $20895^{20}/..$ | 13 | 33765 | — | 4 | — | $12869^{20}/..$ |
| 13 | Sanok | — | — | 4 | 1504 | — | 4 | — | 1504 |
| 14 | Stanisławów | 47 | $35985^{20}/..$ | 50 | $59426^{20}/..$ | — | 3 | — | 23441 |
| 15 | Stryj | 15 | 56854 | 18 | $63001^{20}/..$ | — | 3 | — | $6147^{20}/..$ |
| 16 | Tarnopol | 38 | 112087 | 51 | $153895^{20}$ | — | 13 | — | $41808^{20}/..$ |
| 17 | Tarnów | 4 | 2313 | 11 | $10665^{20}/..$ | — | 7 | — | $8352^{20}/..$ |
| 18 | Wadowice | 22 | $17572^{20}/..$ | 25 | 27778 | — | 3 | — | $10205^{20}/..$ |
| 19 | Żółkiew | 6 | 13092 | 32 | 64707 | — | 26 | — | 51615 |
| | Razem | 338 | 474741 | 503 | 734222 | — | 165 | — | 259481 |

**Piwo**

| Nr. | Okręgi kameralne | Licz. bro. w paździer. 1853 | Wywarzono wiader piwa w paździer. 1853 | Licz. bro. w paździer 1852 | Wywarzono wiader piwa w paździer 1852 | Zestawienie w paździer. 1853: Zajętych browarów więc. | Zajętych browarów mniej | Wydanych wiader piwa więcej | Wydanych wiader piwa mniej |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Bochnia | 13 | $2270^{2}/_{40}$ | 18 | $3010^{4}/_{40}$ | — | 5 | — | $740^{2}/_{40}$ |
| 2 | Brody | 17 | $2688^{22}..$ | 22 | $2987^{13}/..$ | — | 5 | — | $298^{30}..$ |
| 3 | Brzeżany | 13 | $1560^{14}/..$ | 14 | $1950^{36}/..$ | — | 1 | — | $390^{22}/..$ |
| 4 | Czerniowce | 16 | $3027^{26}/..$ | 17 | $2774^{38}/..$ | — | 1 | $252^{28}/..$ | — |
| 5 | Jasło | 12 | $581^{16}/..$ | 17 | $1189^{30}/..$ | — | 5 | — | $608^{14}/..$ |
| 6 | Kołomyja | 6 | $1003^{8}/..$ | 7 | $728^{2}..$ | — | 1 | $275^{6}/..$ | — |
| 7 | Kraków | 6 | $429^{16}/..$ | 8 | 542 | — | 2 | — | $112^{24}/..$ |
| 8 | Lwów | 7 | $2254^{23}/..$ | 8 | $2416^{34}/..$ | — | 1 | — | $162^{11}/..$ |
| 9 | Nowy Sącz | 13 | $842^{7}/..$ | 16 | $1207^{26}/..$ | — | 3 | — | $365^{19}/..$ |
| 10 | Przemyśl | 14 | $1793^{5}/..$ | 19 | $2802^{30}/..$ | — | 5 | — | $1009^{25}/..$ |
| 11 | Rzeszów | 25 | $1828^{11}/..$ | 25 | $3001^{2}/..$ | — | — | — | $1172^{31}/..$ |
| 12 | Sambor | 6 | $1104^{15}/..$ | 9 | $1566^{5}/..$ | — | 3 | — | $461^{30}..$ |
| 13 | Sanok | 10 | $598^{33}/..$ | 12 | $883^{20}/..$ | — | 2 | — | $284^{2}/..$ |
| 14 | Stanisławów | 13 | $3005^{23}/..$ | 14 | $3051^{16}/..$ | — | 1 | — | $45^{31}/.$ |
| 15 | Stryj | 9 | $1668^{8}/..$ | 11 | $1944^{31}/..$ | — | 2 | — | $276^{27}/..$ |
| 16 | Tarnopol | 18 | $3060^{36}/..$ | 18 | $3266^{4}/..$ | — | — | — | $205^{8}/.$ |
| 17 | Tarnów | 15 | $1168^{30}/..$ | 15 | $1392^{36}/..$ | — | — | — | $524^{6}/.$ |
| 18 | Wadowice | 15 | $2958^{12}/..$ | 15 | $3460^{34}/..$ | — | — | — | $502^{22}.$ |
| 19 | Żółkiew | 15 | $1967^{38}/..$ | 19 | $2419^{10}/..$ | — | 4 | — | $451^{12}/.$ |
| | Razem | 243 | $33811^{33}..$ | 284 | $40896^{15}/:$ | — | 41 | — | $7084^{22}:$ |
| | Doliczywszy do tego produkcyę w mieście Lwowie: | 11 | $4814^{29}/..$ | 10 | $4128^{23}/..$ | 1 | — | $686^{6}/:$ | — |
| | w Krakowie: | 7 | $1766^{2}/..$ | 8 | $1900^{33}/..$ | — | 1 | — | $134^{31}/..$ |
| | Suma: | 18 | $6580/^{31}..$ | 18 | $6029^{16}/..$ | — | — | $551^{15}/$ | — |
| | Ogólna suma: | 261 | $40392^{24}/..$ | 302 | $46925^{31}/..$ | — | 41 | — | $6533^{7}/..$ |

## Zestawienie produkcyi zacieru w październiku z miesiącem sierpniem r. 1853.

| Obwód: | | Wadowice | Bochnia | Tarnow | Sącz | Jasło | Sambor | Sanok | Rzeszow | Przemyśl | Żółkiew | Lwów | Stryj | Brody | Brzeżany | Stanisławów | Tarnopol | Kołomyja | Czerniowce | Kraków | Miasto Lwów | Miasto Kraków |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| W przecięciu zacierała każda gorzelnia wiader w | wrześ. | 625 | 325 | 362 | 241 | — | 715 | — | 539 | 317 | — | — | 1946 | 1982 | 827 | 223 | 2402 | 133 | 786 | — | — | — |
| | paźdz. | 799 | 1789 | 578 | 352 | 234 | 2321 | — | 127 | 1553 | 2182 | 3038 | 3790 | 2512 | 2031 | 765 | 2949 | 329 | 1517 | 595 | — | — |
| W porównaniu z wrześ. zacierano w paźdz. 1853 | więcej | 11313 | 2927 | 1588 | 1609 | 234 | 18751 | — | — | 9608 | 13092 | 6076 | 31562 | 25790 | 27526 | 27091 | 78456 | 15827 | 58617 | 2382 | — | — |
| | mniej | — | — | — | — | — | — | — | 159 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| Pędziło w paździer. gorzelni | więcej | 12 | — | 2 | 3 | 1 | 6 | — | 2 | 3 | 6 | 2 | 2 | 9 | 10 | 7 | 24 | 5 | 17 | 4 | — | — |
| | mniej | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |

Gorzelni: w całym kraju było **więcej** o 115 niż w wrześniu; jedna gorzelnia pędziła w wrześniu 639, w październiku zaś po 1405 wiader.

Ogólna produkcya w całym kraju w październiku była **większa** niż w wrześniu o 332.291 wiader zacieru.

## Zestawienie produkcyi piwa w październiku z miesiącem wrześniem r. 1853.

| Obwód: | | Wadowice | Bochnia | Tarnow | Sącz | Jasło | Sambor | Sanok | Rzeszow | Przemyśl | Żółkiew | Lwów | Stryj | Brody | Brzeżany | Stanisławów | Tarnopol | Kołomyja | Czerniowce | Kraków | Miasto Lwów | Miasto Kraków |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| W przecięciu produkował każdy browar wiader w | wrześ. | 186 | 153 | 87 | 74 | 42 | 185 | 55 | 78 | 127 | 104 | 322 | 166 | 110 | 105 | 257 | 124 | 107 | 187 | 81 | 491 | 253 |
| | paźdz. | 190 | 189 | 77 | 65 | 48 | 184 | 60 | 73 | 128 | 131 | 322 | 185 | 158 | 120 | 231 | 170 | 167 | 189 | 71 | 437 | 252 |
| W porównaniu z wrześ. warzono w paździer. | więcej | — | — | 28 | 26 | 160 | — | 154 | — | 11 | 505 | — | 172 | 593 | 298 | 180 | 824 | 255 | 235 | 24 | — | — |
| | mniej | 26 | 178 | — | — | — | 7 | — | 229 | — | — | 318 | — | — | — | — | — | — | — | — | 102 | 257 |
| Było w paź. browarów | więcej | — | — | 2 | 2 | 2 | — | 2 | — | — | — | — | — | — | 1 | 2 | — | — | 1 | 1 | 1 | — |
| | mniej | 1 | 3 | — | — | — | — | — | 1 | — | 1 | 1 | — | 2 | — | — | — | 1 | — | — | — | 1 |

W całym kraju było w październiku o 5 browarów **więcej**; jeden browar produkował w przecięciu 154, w wrześniu zaś 148 wiader.

Ogólna produkcya w całym kraju w październiku była **większa** o 2350 wiader piwa niż w wrześniu.

# Przegląd

## czynności komitetu gal. Towarzystwa gosp. w roku bieżącym.

### I.

Dawno już nie odzywaliśmy się do szanownych członków towarzystwa, przez lato bowiem nie mógł komitet tak często jak zwykle odbywać swoich posiedzeń, z powodu nieobecności wielu członków, którzy częścią dla dopilnowania własnych gospodarstw, częścią dla poratowania zdrowia, częścią dla użycia feryi szkolnych ze Lwowa wydalić się byli zmuszeni; przez ten czas obok załatwiania zwykłych bieżących czynności głównem zajęciem komitetu było wyszukanie odpowiedniej majętności na zakład gospodarski, jakoż dopiero w bieżącym miesiącu powiodło się komitetowi nabyć na ten cel od Wgo Hieronima Łodyńskiego wieś Dublany, w obwodzie lwowskim wraz z Indemnizacyą, za cenę 40,000 złr. Majętność ta odległa, zawiera w sobie 248 morgów pola ornego, 38 m. łąk suchych a 268 bagnistych, 11 m. pastwisk, 103 m. lasu, 7 m. ogrodów i 5 m. stawów, ogółem 680 morgów całej powierzchni. ode Lwowa 3/4 mili, a od gościńca do Żółkwi wiodącego 1/4 mili

Długi przy gruncie pozostałe wynoszą:

| | | |
|---|---|---|
| *a)* Do instytutu kred. z sumy 10,000 złr. | kwotę | 8999 złr. 31 kr. |
| *b)* Do gal. kasy oszczęd. z s. 5000 „ | „ | 4500 „ 34 „ |
| razem | . . | 13,500 złr. 5 kr. |
| która-to suma do ceny kupna wliczona została, zatem gotówką dopłacono | . . . . . . . . | 26,499 złr. 55 kr. |
| Prócz tego zakupiono inwentarz żywy i martwy, tudzież tegoroczną krescencyę za | . . . . | 4,000 „ — „ |
| razem | . . | 44,000 złr. — kr. |

| | |
|---|---|
| Stan składek na zakład gospodarski dnia dzisiejszego wynosi sumę . . . . . . . . . . . . . . . . | 30,860 złr. 9 kr. |
| Gdy za Dublany zapłacono gotówką . . . . . | 30,499 „ 55 „ |
| więc pozostała z całego funduszu składkowego, suma . . . . . . . . . . . . . . . . | 360 „ 14 „ |

prócz procentów narosłych i zysku z obrotu listów zastawnych, o czem dokładne sprawozdanie w swoim czasie podane będzie do wiadomości szanownych członków. Wszakże komitet nie zaniedbuje i przy tej sposobności, ponowić odezwy kilkakrotnie powtarzanej, o silniejsze wsparcie tego przedsięwzięcia dla kraju naszego tak potrzebnego, zwłaszcza, że wkładki po 25 złr. na gospodarstwo wniesione, uważane są za pożyczkę, i w swoim czasie przez losowanie zwrócone będą. Potrzeba stosownego domu na szkołę i pomieszczenie młodzieży, tudzież niektórych budynków gospodarskich, odpowiedniejszych celowi; nareszcie obsuszenie łąk wymaga jeszcze znacznych funduszów, które tylko w drodze dalszych składek zebrane być mogą. Odzywamy się tu szczególnie do tych szanownych członków, których dotąd nie znachodzimy na liście subskrypcyjnej; niechaj raczą, zważywszy potrzebę i uchwały towarzystwa ściągające się do otworzenia Zakładu naukowego gospodarskiego, swym udziałem w subskrypcyi postawić komitet w możności prędszego doprowadzenia tego zamiaru do pożądanego skutku.

Na przyszłem zimowem zgromadzeniu naszego towarzystwa, którego dzień później będzie ogłoszony, przyjdą pod rozbiór następujące

Pytania.

1. Gospodarze rozmaite podają środki do wytępienia ponawiającej się w zbożu śnieci *(Brandkorn)*. Jedni upatrując zaród tej plagi w samem ziarnie do posiewu użytem, zalecają albo chemiczne albo mechaniczne czyszczenie ziarna. Drudzy przypisują przyczynę tej choroby, częścią niepomyślnemu składowi gleby, częścią niestosownemu nawozowi pod obsiew użytemu, częścią też nienależytej uprawie samegoż gruntu, a według tej lub owej mniemanej przyczyny podają stosowne zaradźcze środki. Jakie doświadczenia czyniono w tej mierze w naszym kraju?

2. Głębszą orkę najlepsi zalecają gospodarze, a jednak wielu zawiedzionych w oczekiwaniu dobrych skutków, i owszem doznawszy uszczerbku w plonach, powróciło do płytkiej orki; zdaje się, że dobry skutek zależy od sposobu przejścia z płytkiej do głębokiej orki. Zachodzi przeto pytanie: jak sobie w tej mierze postąpić wypada, a mianowicie tak co do samejże uprawy roli, jako też co do użycia nawozów i zastosowania płodozmianu, azeby głębszą orkę z pomyślnym skutkiem przedsiębrać można?

3. Czyli i jaki wpływ spostrzegać się daje na chów koni roboczych ze stanowienia klaczy krajowych roboczych z ogierami skarbowemi?

4. W nowszym czasie pojawiają się w szpichlerzach częściej aniżeli to bywało **Wołczki** *(Curculio, Kornwurm)*, niszczące zbożowe zapasy. Zechcą gospodarze wiejscy podać swoje doświadczenia: jakim sposobem przechowywać należy zboże, ażeby go od napadu tego owadu ochronić? w razie zaś powstałej już plagi, jakim sposobem uszkodzone ziarno oczyścić i od dalszego szerzenia się owadu ocalić można?

5. Jakim sposobem i pod jakiemi stosunkami przedsięwzięty był siew nasienia modrzewiowego w roku 1853? Jakie obiecuje powodzenie, i do jakich wniosków co do przyszłej uprawy i pielęgnowania tego drzewa, doprowadziły dotychczasowe postrzeżenia?

6. W jakim razie uregulowanie, a w jakim zniesienie służebnictw leśnych byłoby pożądańsze, a to mając wzgląd na różne rodzaje służebnictw leśnych, tudzież i towarzyszących im okoliczności i ze szczególnem baczeniem na najwyższą ustawę z d. 8. lipca 1853 r., tyczącą się rzeczonego przedmiotu?

Powyższe pytania podają się dlatego zawczasu do wiadomości, aby członkowie towarzystwa, którzy nie będą mogli przybyć na zgromadzenie, swoje uwagi i doświadczenia na piśmie nadesłać byli w stanie. Zarazem przypominamy, że równocześnie z ogólnem zgromadzeniem odbędzie się **wystawa zbóż i innych ziemiopłodów**.

---

Na ostatniem zgromadzeniu objawione było powszechne życzenie, aby robione były doświadczenia z **soleniem siana** po jego zbiorze przy składaniu w sterty. Życzenie to przypomniał komitet na tegoroczném letniem zgromadzeniu, i obliczył, iż koszt na 10 cetn. paszy wyniesie tylko 6 kr. m. k. Oczekuje przeto sprawozdania o skutkach tych doświadczeń, przynajmniej od tych członków którzy się oświadczyli z gotowością podjęcia tej pożytecznej pracy.

## II.

Wys. ministeryum aby ułatwić sprowadzanie zdrowego bydła z zagranicy, tudzież podnieść chów bydła krajowego, zamierzyło użyć następujących środków:

1. Aby tym, którzy wprowadzając bydło do krajów państwa austryackiego kwarantanę odbywać muszą, wolno było tyle suchej paszy (kukurudzy lub osypki jęczmiennej z solą zmieszanej) z zagranicy bez opłaty cła sprowadzić, ile do wyżywienia stada przez czas kontumacyi potrzeba.

2. Aby przez trzy lata wolne od opłaty cła wprowadzanie rocznych bujaczków i dwuletnich jałówek z Bessarabii, Multan, Wołoszczyzny, Serbii i Bośnii dozwolone było.

Sz. członkowie, którzy posiadają doświadczenia w tym zawodzie, zechcą udzielić jak najspieszniej swego zdania, i zarazem oznaczyć, ile powyższej paszy na jedną sztukę bydła na jeden dzień potrzeba, aby komitet na uczynione sobie od c. k. władz zapytania dokładną mógł dać odpowiedź.

## III.

Uznając ważność w gospodarstwie soli bydlęcej a wiedząc jak trudno jej w każdym czasie dostać, komitet zaniósł pod dniem 6. sierpnia r. b. prośbę do W. rządu o wyznaczenie przynajmniej dwóch miejsc w każdym obwodzie, w których soli preparowanej zawsze po cenach oznaczonych dostaćby można.

---

Projekt ustaw dla towarzystwa wzajemnego zabezpieczenia od pożarów, przez komitet ułożony, przedłożony został wysokiemu prezydyum c. k. rządu, pod dniem 6. września r. b. ze stosownem przedstawieniem całej ważności przedmiotu w mowie będącego.

---

Uznając potrzebę zaokrąglenia i zamknięcia lasów, stosownie do poprzedniej uchwały ostatniego zgromadzenia, podał komitet pod dniem 30. października r. b. do wysokiego rządu prośbę o wydanie wyraźnego objaśnienia, że świeża ustawa lasowa z dnia 3. grudnia 1852 nie znosi okólnika z dnia 27. września 1786, mocą którego grunta włościańskie w obrębie lasów dworskich leżące, nawet przeciw woli właściciela na inne zamieniane być mogą.

## IV.

Dnia 22. b. m. rozpoczął się w gmachu zakładu Ossolińskich, w sali radnej towarzystwa gospodarsk. publiczny egzamin leśniczych; z 20 kandydatów, którzy się pierwotnie do tego zgłosili, przystąpiło do egzaminu 11.

---

W nadziei, że przeznaczony przez ś. p. Stanisława hr. Borkowskiego fundusz na stypendya wkrótce zrealizowany zostanie, udzielił komitet wsparcia w ilości 50 złr. ubogiemu uczniowi czeskiego stanowego instytutu technicznego w Pradze Stanisławowi Małaczyńskiemu, który z powodu celujących postępów w naukach przyrodzonych, szczególnie w leśnictwie, tak przez pragskich, jako i przez tutejszych profesorów najlepiej został zalecony.

## V.

Już dawniej donosiliśmy szanownym członkom o korzyściach kości mielonych, do użyzniania roli; z pism czasowych dowiadujemy się, że ten sposób pognoju za granicą coraz bardziej się upowszechnia. Według doświadczeń profesora Stöckhardt z Tharand (w Saxonii) potrzeba na całkowity pognój jednego morga 8 — 10 cetnarów kości mielonych, a 1 cetn. tychże równa się 20 — 25 cetnarom nawozu stajennego; 2—2½ cetn. kości równają się jednemu cetnarowi peruwiańskiego Guano. — Pan Franciszek Gostyński w Kortumówce pode Lwowem, produkuje na większą skalę ten rodzaj nawozu, i można u niego dostać kości mielonych cetnar wiedeński po 2 złr. 15 kr. w m. k.

(Dokończenie nastąpi.)

---

## Przypisek do dokumentu o Ulanowie.

(Obacz Nr. 60 Dodat. tygod.)

Tak brzmi w oryginale przywilej lokacyjny pomienionego miasteczka, liczącego się do najhandlowniejszych w kraju naszym, które jeżeli nie wcześniej, to niezawodnie zaraz po uzyskaniu przyzwolenia na założenie jego, na zrębie stanęło i szybko wzrastać musiało, gdyż 29go grudnia r. 1616 sam założyciel w obecności Radziec ulanowskich w Rudniku ustawy na wzór rudnickich ułożone krawcom ulanowskim zatwierdził, a następca jego Jerzy z Uliny, aktem w Bielinach dnia 14go stycznia 1627 r. zdziałanym, Cech szewski ustanowił. Kościól, do którego oprócz samego miasteczka z przedmieściem **Zwolaki**, także wieś przyległa Dąbrowica wcielona, zbudowany r. 1645 i stoi pod zarządem komendarza, podlegającego plebanowi w Bielinach o 1½ mili tylko oddalonych. Spis domostw w r. 1820 wykazuje w Ulanowie 1 dom o 15,4 domy o 8 — 9, 4 o 6 — 7, 23 o 4 — 5 a 363 o 1 — 3 mieszkalniach, czyli razem 395 domostw z 543 izbami i 421 przyzbami, a między temi 3 domy o piętrze; lecz straciwszy przez pożar w nocy z dnia 7go na 8my r. 1823: 92 domostw, miasteczko nie przyszło jeszcze do dawnego stanu, i opłaca podatek obecnie tylko z 4 domów o 8 — 9, z 4 o 6 — 7, z 15 „ 4 — 5 i 380 o 1 — 3 mieszkalniach; powierzchnia zaś posiadłości łącznie z dominikalną Hrabi Mniszka Stanisława i kościelną wynosi według pomiaru z r. 1820 571 morg 1017 sążni ornego pola, 156 m. 921 s. łąk i ogrodów, 123 m. 1516 s. pastwisk i krzaków, a 740 m. 1290 s. lasów, czyli ogółem 1544 m. 1544 kwadratowych sąż. obszaru. — Leżąc przy ujściu Tanwi do znoszącego już tu żaglowe berlinki Sanu, śród nizkiej, podmokłej i lesistej okolicy, przez którą dla częstych piasków bite gościńce dotąd z żadnem nie utorowały mu komunikacyi miastem, Ulanów słynął z dawna tylko ze spławu płodów do miast na niżniem Powiślu, w którym-to celu rokrocznie znaczną u siebie buduje i ładzi i statków ilość. Ważność tej osady uznana jest teraz przy nowej organizacyi, przez zaprowadzenie urzędu powiatowego. Z tem wszystkiem dla Ulanowian dopiero wówczas świetniejsza otworzy się przyszłość, gdy projektowana wiszeńską niziną przez Stany prowincyonalne przed kilką laty spławnica, San z Dniestrem, a przeznie Bałtyk z Pontem rzeczywiście połączywszy, krainę naszą sercem i kluczem handlu między nadwiślańskiemi i nadbaltyckiemi państwy z jednej, a Rosyą południową i Wschodem z drugiej strony dla rządu uczyni.

We Lwowie 21go listopada 1853. Wolański.

---

### Sprostowanie do Nr. 59. Dod. tyg.

W artykule: **Wosk kopalny** Pierwsza szpalta, trzeci odstęp, wiersz osmy: zamiast + 16° C. czytaj + 61° C. — Piąty odstęp. wiersz drugi od dołu: zamiast: w Statechtynie, czytaj: w Hatechtynie. — Szósty odstęp, wiersz trzeci od dołu; zamiast: zupełnie topnieje w odbitem świetle zielonawem, czytaj: w świetle odbitem zupełnie się rozpuszcza zielonawo. — Niżej nieco, zamiast: kwas siarkowy, czytaj: kwas siarkawy. — W drugiej szpalcie, drugi odstęp, wiersz pierwszy, zamiast: przecedza się i t. d. czytaj: prasuje się i t. d. — Piąty odstęp, wiersz trzeci, czytaj: uzyskało się 40% oleju skalnego (nafty) z nieco wosku kopalnego w sobie; zamiast 40% kopalnego wosku i t. d.

---

Główny Redaktor **M. Srzeniawa Sartyni.** Z c. k. galic. Drukarni rządowéj.